

Tudor Arghezi între credință și tăgadă – Via Dolorosa

Născut în anul 1880, viața lui Tudor Arghezi este profund marcată de cele două războaie mondiale precum și de prospera perioadă interbelică. Marele poet, prozator și gazetar, după adevăratul său nume Ion N. Theodorescu, este o personalitate mult controversată a literaturii române, în principal datorită noilor concepte literare adoptate, precum estetica urâtului, dar nu în ultimul rând datorită vieții și filosofiei sale.

Conceptele ilustrate de Arghezi în creația sa se află într-o strânsă relație de cauzalitate cu biografia sa. Astfel, sistemele sale lirice se conturează în jurul a câtorva concepte diametral opuse precum existența, dragostea și moartea la fel cum drumul vieții sale îl poartă de la munca într-o fabrică de zahăr, la viața monahală și chiar până la meseria de ceasornicar.

Vasta experiență a eului empiric arghezian se reflectă în atitudinea eului liric, una dintre dominantele universului său liric fiind constituită de poezia căutărilor religioase. Văzut de către critici ca un poet aflat între “credință și tăgadă”, Tudor Arghezi a creat între anii 1927 și 1967 optsprezece psalmi publicați în mai multe volume de poezii. Acest fapt demonstrează preocuparea permanentă a lui Arghezi pentru problematica filosofică a relației omului cu Dumnezeu, fiind definită ca lirica existențială, ca o poezie “monumentală și grea a zborului sufletesc către lumină” (G. Călinescu).

Originea psalmilor arghezieni trebuie căutată în Psaltirea lui David, primul autor de scrieri religioase intitulate “psalmi”. Denumirea de psalm provine din cuvântul grecesc “psalmos” care înseamnă compunere poetică cu caracter de rugăciune, odă, elegie sacră, imn.

Cei 151 psalmi ai lui David sunt, în general, imnuri de laudă sau mulțumire adresate lui Dumnezeu. Pe de altă parte, psalmii filosofici, în sfera cărora se încadrează și psalmii lui Arghezi, sunt scrieri cu un caracter laic, monologuri adresate Divinității în care se exprimă, de obicei, dileme legate de relația omului cu Dumnezeu.

Dacă în psalmii biblici tonul monologului este unul de tânguire, psalmii arghezieni reflectă revolta eului liric la adresa Divinității, ajungând chiar și la nivelul de sfidare (“De când s-a întocmit Sfânta Scriptură, / Tu n-ai mai pus picioru-n

bătătură”). Apare, deci, o contradicție între cele două tipuri de psalmi, o contradicție între omul Vechiului Testament, credincios și smerit, și omul modern, pierdut în tumultul vieții cotidiene, care încearcă din răsuputeri să găsească un semn al prezenței Divinului în lumea înconjurătoare.

Se conturează, deci, ideea că omul modern, pentru a-L regăsi pe Dumnezeu, trebuie să se elibereze din tiparele vieții de zi cu zi, să învingă prejudecățile sociale și, deci, să parcurgă un drum al patimilor, o adevărată “Via dolorosa”, similară celei parcurse de către Isus. Calea evoluției spirituale a psalmilor lui David este una a credinței în timp ce calea psalmilor arghezieni este plină de renunțări, suferințe și zbucium sufletesc (“Trăirea mea se cheamă viață și omoară”).

Calea Crucii, drumul parcurs de Isus din Grădina Ghețimani până la locul răstignirii, pe muntele Golgota, înseamnă suferință, umilire, purificare prin durere fizică dar mai presus de toate, acceptarea tuturor patimilor. Acest drum presupune o ascensiune în plan spiritual și în același timp un declin fizic, finalizat prin moarte și înviere, adică triumful lui Dumnezeu asupra răului.

Via dolorosa pe care o străbate Tudor Arghezi este un drum menit să-l poarte pe “călător” de la condiția de om de rând până la apropierea de Dumnezeu, până la dialogul direct cu Divinitatea. Ca și Calea Crucii, acest drum este unul al suferinței însă a unei suferințe pe plan spiritual. Isus își acceptă suferințele în timp ce Arghezi se revoltă în fața lor. De aceea, drumul pe care îl conturează psalmii arghezieni se află sub blestemul ciclicității sau chiar al căderii sufletești.

În psalmii săi, Arghezi exprimă o largă paletă de atitudini, stări și sentimente pe care acesta le simte în legătura sa spirituală cu Dumnezeu.

Într-o primă fază, eul liric se simte un “protejat al Divinității”, înzestrat cu harul lirismului și în același timp, dezamăgit de lumea înconjurătoare care îi pare superficială, dominată de interese materiale și de setea de putere. El își vede moartea ca un moment de izolare față de lume, vrea să rămână singur cu Dumnezeu, eliberat de toate piedicile pe care societatea i le așează în cale. (“Vreau să pier în beznă și în putregai / Nencercat de slavă, crâncen și scârbit / Si să nu se știe că mă dezmiardai / Și că-n mine tu însuși vei fi trăit.”). Pentru autor, unicul sprijin spiritual în această existență este Dumnezeu, pentru care simte o iubire mistuitoare (“Ard către tine-ncet ca un tăciune”). Scopul suprem al eului liric este găsirea, sau mai bine spus regăsirea Divinității (“Te caut mut, te-nchipui, te gândesc.”).

Pentru eul liric, această stare sufletească se identifică cu începutul declinului spiritual deoarece “pasiunea” lui față de Dumnezeu se transformă în patimă, în dorința de a obține cât mai mult. El se simte chinuit, confuz și singur (“Tare sunt

singur, Doamne, și pieziș”), devine “îndârjit” în căutarea lui, simțind parcă depărtarea care începe să apară între el și Divinitate (“Țepos și aspru-n îndârjire vie”).

Cu cât căutarea lui Dumnezeu devine mai aprigă, cu atât scopul ei devine mai distant. Arghezi se răzvrătește și îl acuză pe Dumnezeu de înstrăinare față de om, de faptul că nu se mai arată ca în timpurile biblice și, deci, acesta este motivul pentru care și oamenii, la rândul lor se îndepărtează de El (“De când s-a întocmit Sfânta Scriptură / Tu n-ai mai pus picioru-n bătătură. / Și anii mor și veacurile pier / Aici sub tine, dedesubt, sub cer.”).

Cu o sete pătimășă de absolut în suflet, poetul îl caută pe Dumnezeu, caută o dovadă a perfecțiunii, dorește o certitudine. Este cuprins de îndoieli, de nerăbdare, îl caută, speră, se îndoiește, se simte învins. Resemnarea se accentuează cu atât mai mult cu cât eul liric conștientizează impasul în care se află și imposibilitatea de a atinge cunoașterea absolută. Zbuciumul căutării nu pare să mai aibă nici un sens (“O viață-ntreagă zadarnic /,,/ am străbătut /.../ Dar ajungând în piscuri și-n râpi încruciate / Să birui înălțimea văzui că nu se poate.”).

După această experiență a deznădejdei, Tudor Arghezi renunță la patima căutării. El se simte dezamăgit spiritual de Divinitate, se simte părăsit și îi reproșează lui Dumnezeu ca a făcut viața omului nu doar din viață și moarte ci și din chinuri și iubire (“Dar tu mi-ai spus odinioară / Că ne ucide moartea, nu viața și iubirea / Nu mi-ai vorbit de lacrimi niciodată... / Tu n-ai făcut pământul din milă și iubire, / Îți trebuia loc slobod, întins în cimitire”).

Acest drum al patimilor pornește de la condiția omului de rând și continuă descendent din punct de vedere a evoluției spirituale. În punctul inițial, Arghezi este aproape de Dumnezeu, dar dorește mai mult, iubirea devine patimă și, asemeni primilor oameni, el cade în păcat. Cu fiecare încercare de a se apropia de idealul său, eul liric se afundă din ce în ce mai mult în necredință până când, după ce survine dezamăgirea, el renunță la căutare. Totuși, finalitatea acestei Via dolorosa este nesigură deoarece, renunțând la patima căutării, autorul se eliberează de păcatul care i-a declanșat căderea și reintră în ignoranță din punct de vedere al relației sale cu Dumnezeu, întorcându-se, deci, la punctul inițial.

Setea de cunoaștere, dorința de a-l cunoaște pe Dumnezeu reprezintă pentru Arghezi, ca și pentru primii oameni, căderea în păcat. Drumul parcurs de psalmist, suferințele pe care le-a îndurat au reușit să spele acel păcat original, redându-i șansa de a fi din nou aproape de Divinitate. “Feriți cei săraci cu spiritul căci aceia îl vor vedea pe Dumnezeu.” Sa fie, oare calea ignoranței cea pe care trebuie să o pășim cu toții pentru a ne reîntoarce în Grădina Edenului... ?

Plan de idei

I. Introducere

1. Scurtă bibliografie
2. Viața lui Tudor Arghezi se reflectă în creația sa lirică
3. Scurtă descriere a creației lirice argheziene

II. Cuprins

1. Noțiunea de psalm
  - Psalmii biblici
  - Psalmii filosofici
2. Disconcordanța dintre psalmii biblici și cei filosofici
3. Greutatea regăsirii lui Dumnezeu
4. Calea Crucii
5. Via dolorosa a lui Arghezi
6. Ipostazele eului liric în psalmii arghezieni
  - “protejat al Divinității”
  - chinuit, confuz și singur
  - răzvrătirea
  - însetat de absolut
  - dezamăgit spiritual și părăsit

III. Încheiere

1. Sinteza “drumului” arghezian

Bibliografie

- Limba și literatura română pentru elevii de liceu, prof. Mariana BADEA, editura Regis, București, 2001
- 130 de subiecte rezolvate pentru examenul oral la Literatura română, ediția a III-a, Cecilia STOLERU, editura PESTALOZZI, București, 1999
- Limba și literatura română, manual pentru clasa a XI-a, editura Humanitas Educațional, București, 2001
- Catehismul Bisericii romano – catolice, ediția a V-a, Blaj, 1932